

ਐਕਟ, ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਜਿਹੀ ਅਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸੈਕਸ਼ਨ 7(1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੋਟਿਸ ਪ੍ਰੋਵਿਡੀਅਲ ਇਨਸੋਲਵੈਂਸੀ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਗਰਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਦਿਵਾਲੀਆ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਨਿਕਾਸੀ ਸੰਪਤੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਇਹ ਕਸਟੋਡੀਅਨ ਕੋਲ ਨਿਹਿਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਰਿਸੀਵਰ ਦੁਆਰਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 ਦਾ ਗੁਣ, ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਪਤੀ ਨਿਗਰਾਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਕਾਸੀ ਸੰਪਤੀ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਿਸੀਵਰ ਕੋਲ ਨਿਯਤ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਿਕਾਸੀ ਜਾਇਦਾਦ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਿਸੀਵਰ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੋ ਵੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਫਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਕਿ ਦੌਲਤ ਰਾਮ ਸੁਰਾਣਾ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਦਿਵਾਲੀਆਪਨ, ਨਿਗਰਾਨ ਵਿਚਲੇ ਵੇਸਟਾਂ ਨੂੰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਰਿੱਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਮਲ ਬਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਫਾਲਸ਼ੋ, ਜੇ.-ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ

ਬੀ.ਆਰ.ਟੀ.

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ

ਟੇਕ ਚੰਦ ਅਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ ਜੇ.ਜੇ. ਅੱਗੇ

ਚੰਦਨ ਲਾਲ ਜੌੜਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਮੈਸਰਜ਼ ਅਮੀਨ ਚੰਦ-ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ,

ਜਵਾਬਦੇਹ।

1954 ਦੀ ਰੈਗੂਲਰ ਪਹਿਲੀ ਐਪਕਲ ਨੰ. 52

ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ (1881 ਦਾ XXVI)- ਸੈਕਸ਼ਨ 118(ਏ)-ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ (I) ਅਧੀਨ ਅਨੁਮਾਨ 1872)-ਸੈਕਸ਼ਨ 114-ਦੀ ਧਾਰਾ 118(ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੇ ਦੋ-ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਅੰਤਰ-

ਅਧੀਨ ਅਨੁਮਾਨ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ (1881 ਦਾ XXVI)-ਕੀ ਸਿਰਫ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤੀਜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਐਕਟ (1932 ਦਾ 1X) ਸੈਕਸ਼ਨ 19- ਫਰਮ ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਭਾਈਵਾਲ ਦੀ ਸਥਿਤੀ- ਦੁਆਰਾ ਹਸਤਾਖਰਿਤ ਫਰਮ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ - ਕੀ ਫਰਮ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਜ਼ਾਬਤਾ (V ਦਾ 1908) - ਆਰਡਰ 11, ਨਿਯਮ 21 ਅਤੇ ਆਰਡਰ 17, ਨਿਯਮ 3 - ਗੈਰ-ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਬਚਾਅ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣਾ- ਕੀ ਸਮਰੱਥ-ਪਲੀਡਿੰਗਸ-ਨਿਯਮ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਾਇਜ਼-ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ-ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਬਾਟਾ ਦੁਆਰਾ-ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਲਾਗੂਯੋਗਤਾ-ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਮੁਦਈ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 118(ਏ) ਇੱਕ ਆਮ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਉਲਟ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਯੰਤਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਯੋਗ ਸਾਧਨ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਰੇਕ ਸਮਝੌਤਾ ਯੋਗ ਸਾਧਨ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਧਾਰਨਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਦਾ ਖੰਡਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਡੀਅਨ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 114 ਅਤੇ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 (ਏ) ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 114, ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ "ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਸ਼ਬਦ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਖਤਿਆਰ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ 'ਕਿ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦਾ ਬਿੱਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਚੰਗੇ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵਿਚਾਰ", ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ (ਸੀ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ। ਧਾਰਾ 114 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਨਿਯਮਿਤ ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਧਾਰਨਾ ਵਿਕਲਪਿਕ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਦਾਲਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਧਾਰਾ 118(ਏ), ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 114, ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੱਥ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਨਿਰਵਿਘਨ ਅਖਤਿਆਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਤੱਥ ਨੂੰ ਮੰਨੇਗੀ, ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਇਸਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118(ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਛੱਡ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਾਂ, ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿਚਲੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੁਦਈ ਗਵਾਹ-ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਕਿ ਮੁਦਈ ਨੇ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਸਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਹੈ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਪਰੀਤਤਾ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 118 (ਏ) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਉਦੋਂ ਹੀ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ, ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਬੋਝ ਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਦੋ ਸੰਸਕਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦਾ ਭਾਰ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਮੋੜਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ *ਓਨਸ ਪ੍ਰੋਬੈਂਡੀ* ਦਾ ਅਮੂਰਤ ਸਵਾਲ ਆਪਣਾ ਮਹੱਤਵ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਵਿਵਾਦਿਤ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਭਾਰ 'ਤੇ, ਨਾ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੋਝ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਸਵਾਲ 'ਤੇ, ਜੋ ਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਦਮਿਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਜੇਕਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸੰਤੁਲਨ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ *ਓਨਸ ਪ੍ਰੋਬੈਂਡੀ* ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਾਰਕ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਦਾਖਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਵਾਰਤਾਕਾਰ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਬਾਰੇ, ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਇਸਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 118 (ਏ) ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਗਾਉਣਾ ਸੀ ਜੋ ਨਾ ਤਾਂ ਨਿਰਮਾਤਾ ਸੀ ਨਾ ਹੀ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਆਦਿ, ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅਸਫਲ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਉਲਟ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਾਧਾਰਨ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਲੈਣ-ਦੇਣ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਜਵਾਬਦੇਹ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਚੰਗੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਭਾਈਵਾਲ ਫਰਮ ਦਾ ਏਜੰਟ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਉਸਦੇ ਹੋਰ ਭਾਈਵਾਲ ਹਨ; ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਸਾਥੀ ਦੇ ਕੰਮ ਫਰਮ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਫਰਮ ਲਈ ਐਕਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਰਟਨਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਪਾਰਟਨਰ ਵੀ ਘੱਟ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਲਈ ਅਧਿਕਤਮ, *ਕਉ ਫੈਸਿਟ ਪ੍ਰਤੀ ਅਲਿਮ ਫੈਸਿਟ ਪ੍ਰਤੀ ਸੇ*, ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਖੁਦ ਕਰਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਡਰ 17, ਨਿਯਮ 3, ਅਤੇ ਆਰਡਰ 11, ਨਿਯਮ 21, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਦੰਡਕਾਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਖਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ-ਫੀਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਬੁਲਾਏ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਘਾਟ ਲਈ, ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ, ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ, ਕਸੂਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਜਾਂ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੁਲਤਵੀ, ਆਰਡਰ 17, ਨਿਯਮ 3, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ "ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਮਾਂ" ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਡਰ 17, ਨਿਯਮ 3, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ। ਜੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜੋ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਤੁਰੰਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਕਿਸੇ ਫਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਆਰਡਰ 11 ਨਿਯਮ 21, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਆਧਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਜਿੱਥੇ ਨਿਯਮ 11 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਨਿਯਮ 12 ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ

ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਹੈ ਨਿਯਮ 18 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਲਈ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਖੁੱਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਅਸਲ ਰਿਣਦਾਤਾ ਦੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ। ਪਰ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਲਈ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਲੈਣਦਾਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਣਜਾਣ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸੈਕੰਡਮ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਬਾਟਾ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਿਯਮ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਤਰਕ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਬੇਨਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹਰ ਅੰਤਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਲਈ ਹੈਰਾਨੀ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਤੱਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਸੈਕੰਡਮ ਇਲਗੋਟਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਬਾਟਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਕੇਸ ਆਪਣੀਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਰੇ ਭੌਤਿਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਲਈ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਸਾਮੱਗਰੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁੰਮਰਾਹਕੁੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ।

ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਪ੍ਰੋਬੰਡਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਤੱਥ ਜੋ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੁਦਈ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੇਸ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕੇ ਜੋ ਮੁਦਈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵੇਰਵੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ "ਉਸ ਮੁਦਈ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਦਾਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਗਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਮਿਲਣਾ

ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ।", ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਚੇਤਨ ਦਾਸ ਜੈਨ, ਸਬ-ਜੱਜ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਮਿਤੀ 12 ਦਸੰਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ, ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ।

ਐਸ ਕੇ ਜੈਨ ਅਤੇ ਐਨ ਐਨ ਗੋਸਵਾਮੀ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ

ਐਫ.ਸੀ. ਮਿੱਤਲ ਅਤੇ ਜੀ.ਪੀ. ਜੈਨ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰ. 3 ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟਸ ।

ਹੋਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਨੀਮੋ।

ਨਿਰਣਾ

ਟੇਕ ਚੰਦ, ਜੇ.-ਇਹ ਮੁਦਈ ਦੀ ਅਪੀਲ ਟੇਕ ਚੰਦ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਅਧੀਨ ਜੱਜ, ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਫਰਮਾਨ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਉਸਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਰੁਪਏ 27,250 ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਸੀ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ, 25,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਮਿਤੀ 13 ਮਈ, 1949। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਹਨ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 1 ਭਾਈਵਾਲੀ ਫਰਮ ਅਮੀਨ ਚੰਦ-ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3 ਦੋ ਭਾਈਵਾਲ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਸਿਆਲ, ਅਤੇ ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਪੁਰੀ ਹਨ। ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 2 ਨੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, (ਪੀ/ਏ) 25,000 ਰੁਪਏ ਲਈ ਚਲਾਇਆ ਸੀ 13 ਮਈ, 1949 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਰੁਪਏ ਨਕਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਅਤੇ 3 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਲਾਨਾ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ ਮੰਗ 'ਤੇ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ। ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਰਾਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ 27,250 ਰੁਪਏ ਲਈ ਫਰਮਾਨ ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਖਰਚਿਆਂ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀਮਾਬੰਦੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਮੀਨ ਚੰਦ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 3, ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਖ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਹੈ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਮੁਢਲਾ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 3 ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਸ਼ਨ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 2 ਕੋਲ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ

ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਫਰਮ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਈਵਾਲ ਕੋਲ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁੱਕਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਨਕਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਫਰਮ ਨੂੰ 5 ਮਈ, 1950 ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਖਾਤੇ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਖਾਤੇ ਫਰਮ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਐਂਟਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਵਾਲ ।

ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਇਹ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਾਅਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਉਲਟ ਵਸਤੂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 3 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਰ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਡਿਫੈਂਡੈਂਟ-ਫਰਮ "ਸੀ.ਆਰ.ਆਈ.ਏ.ਐਸ.ਸੀ., ਜੁਲੰਦੂਰ ਛਾਉਣੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਂਡਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਜੁਲੰਦੂਰ ਛਾਉਣੀ ਵਿਖੇ ਮਿਲਟਰੀ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ 'ਕਮਾਂਡਰ ਰਾਇਲ ਇੰਡੀਅਨ ਆਰਮੀ ਸਪਲਾਈ ਕੋਰ' ਲਈ ਹਨ:

ਉਸ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 1 ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਕਲਰਕ ਸੀ ਜੋ ਟੈਂਡਰਾਂ ਲਈ ਠੇਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਦੋਸਤੀ ਸੀ ਤੁਰੰਤ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰਿਆਂ ਨਾਲ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਮੋਹਨਾ ਲਾਲ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਬੰਧ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਦਈ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਕੋਲ 25,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਵਧਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰਕਮ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਲਾਭ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਕਲਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 3 ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਫਰਮ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਰਮ, ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, 5 ਮਈ, 1950 ਤੋਂ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਡੀਡ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 2 ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੇ ਵੀ ਮੁਦਈ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਨਵਰੀ, 1949 ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅੰਬਾਲਾ ਵਿਖੇ ਆਲੂ ਅਤੇ ਫਲ ਅਤੇ ਜੁਲੰਦੂਰ ਵਿਖੇ ਪਿਆਜ਼ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਮਿਲਟਰੀ ਕੰਟਰੈਕਟ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ, ਪਰ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ 25,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ। ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਕਾਫ਼ੀ ਨਕਦੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਫਰਮ ਨੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਜੋ ਕਿ ਉਸਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਜੁਲੰਦੂਰ ਵਿਖੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਮਿਤੀ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੰਪੂਰਨ

ਸਿੰਘ ਨੇ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1949 ਤੋਂ 30 ਸਤੰਬਰ, 1949 ਤੱਕ ਅੰਬਾਲਾ ਵਿਖੇ ਆਲੂਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਠੇਕਾ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਉੱਚੇ ਰੇਟਾਂ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫਰਮ ਮੇਸਰਸ ਸ਼ਿਵ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੇਟ 'ਤੇ ਟੈਂਡਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਲੈਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ

ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਫਰਮ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੀ ਰਕਮ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪਰ ਹੋਰ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਮੁਦਈ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਸੀ।

ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੱਦੇ ਫਰੇਮ ਕੀਤੇ:

- (1) ਕੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ?
- (2) ਕੀ ਸੂਟ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਨੋਟ 25,000 ਰੁਪਏ ਸੀ ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ, 13 ਮਈ, 1949 ਨੂੰ, ਮੋਹਨ ਲਾਲ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 2, ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋਪਰਾਈਟਰ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੀ ਫਰਮ ਨੰਬਰ 1 ਲਈ, ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਗਏ?
- (3) ਜੇਕਰ ਅੰਕ ਨੰਬਰ 2 ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਸੂਟ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਸੀ?
- (4) ਕੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚਲੇ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 3 ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ?
- (5) ਕੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ? ਜੇਕਰ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸੂਟ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ?
- (6) ਕੀ ਮੁਦਈ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਆਜ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਜੇਕਰ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ?

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ: -

6-ਏ. ਕੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?

6-ਬੀ. ਕੀ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਸ. ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੀ ਰਕਮ ਤਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੇਕਰ ਆਲੂਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁੱਦੇ ਓਵਰਲੈਪ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਸਲ ਵਿਵਾਦ ਦੋ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ:

(ਏ) ਕੀ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਅਤੇ ਫਰਮ ਦੀ ਤਰਫੋਂ 13 ਮਈ 1949 ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ; ਅਤੇ

(ਬੀ) ਕੀ ਰੁਪਏ 25,000 ਦੀ ਰਕਮ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੀ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 2 ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਫਰਮ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਮੁਦਈ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕਈ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਮੁੱਖ ਵਿਵਾਦ ਗੋਲ ਮੁੱਦੇ ਨੰਬਰ 3 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ।

ਮੁਦਈ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 (ਏ) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਲਈ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸੀ। ਧਾਰਾ 118 (ਏ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: "ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ:-

(ਏ) ਕਿ ਹਰ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ

ਕਿ ਹਰ ਅਜਿਹਾ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ, ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ;

*
*"

*

*

ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ ਇੱਕ ਆਮ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਉਲਟ ਸਮਝੌਤਾ ਯੋਗ ਸਾਧਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਸਾਧਨ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ

ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਰ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪੱਖ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਧਾਰਨਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਇੰਡੀਅਨ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 114, ਅਤੇ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 (ਏ) ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 114, ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ "ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਸ਼ਬਦ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਖ਼ਤਿਆਰ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ 'ਕਿ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੰਗੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ', ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ (ਸੀ) ਰਾਹੀਂ। ਧਾਰਾ 114 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਨਿਯਮਿਤ ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਧਾਰਨਾ ਵਿਕਲਪਿਕ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਦਾਲਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਸੈਕਸ਼ਨ 118(ਏ), ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਦਾਲਤ ਵਿਚਾਰ ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 114, ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਨਿਰਵਿਘਨ ਵਿਵੇਕ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਨੂੰਨ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਤੱਥ ਨੂੰ ਮੰਨੇਗੀ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰ. 3 ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਜੁੱਮੇ 1 ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਕਾਫੀ ਹਨ। ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਜੋ ਵੀ ਕਮੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਠੋਸ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜ਼ੋਹਰਾ ਜਨ. ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਜਨ ਬੀਬੀ (1), ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਚੀਫ਼ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਧਾਰਨਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰੋਮਿਸਰੀ ਨੋਟ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਤੱਥ ਲਈ ਕਿ ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰੁ. 30,000 ਰੁਪਏ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਜ ਦੇ ਨਕਦ ਉਧਾਰ ਲਏ ਗਏ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤ ਸੀ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਮਿਸਰੀ ਨੋਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ, ਸਿਰਾਜ-ਉਦ-ਦੀਨ ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ. ਚੈਂਪੋ (2), ਮਾਰਟੀਨੋਊ, ਜੇ., ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਜਿੱਥੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਏਜੰਟ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਨੋਟ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਉਸ ਦੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੰਗਤ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਦਈ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਬਦਲਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ।

ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਖੁਸ਼ੀ ਰਾਮ (3) ਵਿੱਚ, ਟੇਕ ਚੰਦ, ਜੇ. ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਵਾਅਦੇ ਨੋਟ ਤੇ, ਮੁਦਈ ਨੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਹਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਉਸ 'ਤੇ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ।

(1) 48 ਪੀ. ਆਰ. 1915.

(2) III ਆਈ. ਐਲ. ਜੇ. 439.

(3) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1927 ਲਾਹ, 864.

ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਦੀ ਦਲੀਲ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ 25,000 ਰੁਪਏ ਨਕਦ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਮੁਦਈ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 4 ਦੀ ਤਰਾਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਮਤਿਹਾਨ-ਇਨ-ਚੀਫ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਰੁ. 25,000 ਫਰਮ ਦੀ ਤਰਫ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਨਗਦ ਦਿੱਤੇ, ਉਸ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆੜੇ ਹੱਥੀਂ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਪੈਸਿਆਂ 'ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਮਲਕੀਅਤ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਸਿਰਫ ਨੋਟ ਦਾ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1, ਜੋ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਉੱਪਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਚੌ ਗੁਰ ਨਾਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਓਲਾਲ ਸਿੰਘ (1), ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਮਾਲਕ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਮੁਦਈ ਦੇ ਕੇਸ ਅਤੇ ਗਵਾਹੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਪੁਟਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਸੰਗਤਤਾ ਹੈ।

ਤਰਮੋਹਮਦ ਹਾਜ਼ੀ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਬਨਾਮ ਤਾਇਬ ਇਬਰਾਹਿਮ ਬਰਮਚਾਰੀ (2) ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ, ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸਹਿਮਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118(ਏ) ਦੀ ਸਾਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ।

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1918 ਪੀ. ਸੀ. 140.

(2) (1948) 51 ਬੰਬ. ਐਲ.ਆਰ. 219.

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਗੱਲਬਾਤ ਯੋਗ ਸਾਧਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਗਲਤ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਰਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇਗੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੀ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੇ ਧਾਰਾ 118(ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਉੱਤੇ ਪਾਏ ਬੋਝ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਧਾਰਾ 118(ਏ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਛੱਡ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਾਂ, ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਖਾਮੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ। ਮੁਦਈ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮੁਦਈ ਗਵਾਹ-ਬਕਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਕਿ ਮੁਦਈ ਨੇ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਦੋਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 118 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਏ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਮੋਲੂ ਨਰਾਇਣ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਘਟਰਾਜੂ ਵੈਂਕਟਾਪਿਆ (1): ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਫੀ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਮੋਅਜ਼ਮ ਅਲੀ ਖਾਨ (2), ਅਤੇ ਬਿਸ਼ੰਬਰ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਇਸਮਾਈਲ (3) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਪਰ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ, ਜਿਸ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕਾਫੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮਹੱਤਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਉਦੋਂ, ਜਿੱਥੇ, ਕਿਸੇ ਧਿਰ 'ਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਬੋਝ ਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ, ਸਬੂਤ ਦਾ ਭਾਰ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਮੋੜਦਾ ਹੈ, ਦੋ ਸੰਸਕਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1937 ਸੈਡ. 182 (187).

(2) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1923 ਆਲ. 214.

(3) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1933 ਲਾਹ, 1029.

ਓਨਸ ਪ੍ਰੋਬੈਂਡੀ ਦਾ ਅਮੂਰਤ ਸਵਾਲ ਇਸਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਵਿਵਾਦਿਤ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਭਾਰ 'ਤੇ, ਨਾ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੋਝ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਸਵਾਲ 'ਤੇ, ਜੋ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਦਮਿਕ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਜੇਕਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਟਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੰਤੁਲਨ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਡਿੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ *ਯੇਲੋਪਾ ਰਾਮੱਪਾ ਨਾਇਕ ਬਨਾਮ ਤਿਪੰਨਾ (1)* ਅਤੇ *ਨਰਾਇਣ ਭਗਵੰਤਰਾਓ ਗੋਸਾਵੀ ਬਾਲਾਜੀਵਾਲੇ ਬਨਾਮ ਗੋਪਾਲ ਵਿਨਾਇਕ ਗੋਸਾਵੀ (2)* ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਆਨਸ ਪ੍ਰੋਬੈਂਡੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਾਰਕ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। । ।

ਸ੍ਰੀ ਫਕੀਰ ਚੰਦ ਮਿੱਤਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ (ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰ. 3) ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 (ਏ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਬੂਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਯੰਤਰ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਾਨ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 114, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ (ਸੀ) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਹੈ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ। ਇਸਲਈ, ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਮੁਵੱਕਿਲ ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 3, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੋਝ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118(ਏ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। *ਅਨੁਮੋਲੂ ਨਾਰਾਇਣ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਘਟਰਾਜੂ ਵੇਕਾਟਾਪਯ (3)* ਵਿੱਚ ਵਰਦਾਚਾਰੀਆਰ ਜੇ. ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਹੈ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ *ਫਰਮ ਸਦਸੁਕ ਜਾਨਕੀ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਸਰ ਕਿਸ਼ਨ ਪਰਸ਼ਾਦ (4)* ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1929 ਪੀ. ਸੀ. 8.

(2) ਏ.ਆਈ.ਆਰ.1960 ਐਸ. ਸੀ. 100 (105).

(3) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1937 ਮੈਡ. 182(185).

(4) ਏ.ਆਈ.ਆਰ.1918 ਪੀ. ਸੀ. 146.

ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ *ਅਬਦੁਲ ਸ਼ਕੂਰ ਬਨਾਮ ਕੋਤਵਾਲੇਸ਼-ਵਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ (1)* ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਵੀ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਗਰਵਾਲਾ ਜੇ.ਨੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ-

"ਧਾਰਾ 118 ਅਧੀਨ ਉਠਾਈ ਗਈ ਧਾਰਨਾ ਅਧਿਆਇ 13 ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਮਝੌਤਾਯੋਗ ਯੰਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਐਕਟ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝੌਤਾਯੋਗ ਯੰਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੌਦਿਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਕੋਡੀਫਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਧਾਰਨਾਵਾਂ। ਧਾਰਾ 118 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਯੋਗ ਸਾਧਨ ਲਈ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਠਾਈ ਗਈ ਧਾਰਨਾ ਉਦੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ"। (ਪੰਨਾ 365)

ਪਰ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, - ਪੰਨਾ 370 ਅਤੇ 389 ਦੁਆਰਾ।

ਵਰਦਾਚਾਰੀਆਰ ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ ਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਵਾਕ-ਵਿਧਾਨ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਧੇਰੇ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਲਈ ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕਬੂਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਨਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਰਤਾਕਾਰ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਬਾਰੇ, ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇਸਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 118(ਏ) ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਲਗਾਉਣਾ ਸੀ, ਜੋ ਨਾ ਤਾਂ ਸਾਧਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਆਦਿ; ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿੰਮਾ ਭਰੇਗਾ

(1) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ.(1956) 2 ਆਲ. 347.

ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਾਧਾਰਨ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲੈਣ-ਦੇਣ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪਰ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਅਸਲ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਸਮੇਂ, ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਸਰਸ ਅਮੀਨ ਚੰਦ-ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦਾ ਭਾਈਵਾਲ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸ਼ਬਦ ਹਨ-

"ਅਸੀਂ, ਮੈਸ. ਅਮੀਨ ਚੰਦ-ਮੋਹਨ ਲਾਲ, ਠੇਕੇਦਾਰ, ਅੰਬਾਲਾ ਛਾਉਣੀ ਦੇ ਵਸਨੀਕ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:

* *"

ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਹੇਠਾਂ, ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੇ ਅਮੀਨ ਚੰਦ-ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਲਈ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ। ਰਸੀਦ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ.ਬੀ. ਇਸੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕਾਉਚ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ, ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ, ਉਹ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹਰੇਕ ਭਾਈਵਾਲ ਫਰਮ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦਾ ਏਜੰਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਸਹਿਭਾਗੀ ਦੇ ਕੰਮ ਫਰਮ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਫਰਮ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸੀਮਾ ਬਮਨ ਅਨੁਵਾਦਕ

ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਾਈਵਾਲ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਯੋਗ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਪਾਰਟਨਰ ਵੀ ਘੱਟ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। *ਰਾਏ ਰਾਮਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ, ਬੁਨਰਸੀ ਦਾਸ, ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦਾਮੋਦੁ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਗੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ ਆਦਿ (1), ਅਤੇ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਮਨੁਚਾ ਬਨਾਮ ਉਨਾਓ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਬੈਂਕ (2) ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ, ਦੇਖੋ। ਅਜਿਹੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਲਈ ਅਧਿਕਤਮ, ਕਉ ਫੈਸਿਟ ਪ੍ਰਤੀ ਅਲਿਮ ਫੈਸਿਟ ਪ੍ਰਤੀ ਸੇ, ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਰਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵਰਦਾਚਾਰੀਆਰ ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਮੋਲੂ ਨਾਰਾਇਣ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਘਟਰਾਜੁ ਵੇਕਾਟਾਪਯਾ (3) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।*

ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਜਵਾਬਦਾਰ ਦੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨਾਲ ਭੌਤਿਕ ਪੱਖਪਾਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: -

10 ਮਾਰਚ, 1953 ਨੂੰ, ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਨੇ ਆਰਡਰ 11, ਨਿਯਮ 18, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੁਦਈ ਨੂੰ 1949 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਉਸਦੀਆਂ ਪਾਸ ਬੁੱਕਾਂ, ਕੈਸ਼ ਬੁੱਕਾਂ, ਕੱਚੀਆਂ ਬਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਪੱਕੀ ਬਹਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। , ਅਤੇ ਜੌੜਾ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਵਰਕਸ, ਪੁਤਲੀ ਘਰ, ਮੈਸਰਜ਼ ਡੀ.ਐਲ. ਜੌੜਾ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼, ਅਤੇ ਸੀ.ਐਲ. ਜੌੜਾ, ਆਰਮਜ਼ ਮਰਚੈਂਟਸ, ਕੁਈਨਜ਼ ਰੋਡ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਖਾਤਿਆਂ ਬਾਰੇ। ਦਰਖਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਉਹ ਰਕਮ ਮਿਲੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਡਵਾਂਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿੱਥੋਂ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਦਈ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨਾਲ ਮਿਤੀ 18 ਮਾਰਚ, 1953, ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ

(1) 13 ਐਮ.ਆਈ.ਏ., 358.

(2) 1930-32 ਬੰਬ. ਐਲ.ਆਰ 1571.

(3) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1937 ਮੈਡ.182(187).

ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ "ਸਭ ਤੋਂ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ" ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜਾਂਚ ਲਈ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇਗਾ।

18 ਮਾਰਚ 1953 ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਗਵਾਹ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਲੰਦੂਰ ਦੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਅਟਾਰਨੀ ਦੱਸਿਆ। ਆਪਣੇ ਇਮਤਿਹਾਨ-ਇਨ-ਚੀਫ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਰੁ. 25,000 ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰੀਵਾਈ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਾਸ ਮੱਲ ਨੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਜਿਰਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜੋ ਕਿ ਮੈਸਰਜ਼ ਕਿਸਾਨ ਭਰਾਵਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਗਵਾਹ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ, ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੱਜ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਿਆ, ਉਸਨੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਮਾਂਡਰ ਆਰਮੀ ਸਰਵਿਸ ਕੋਰ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ-ਕਰਨਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਸਨ।

ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਾਸ ਮੱਲ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ 2 ਅਤੇ 3 ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਹੰਸ ਰਾਜ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 10 ਜਨਵਰੀ 1953 ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਤਲਬ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਲੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਲਈ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੇ ਹਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗਵਾਹ, ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ-ਕਰਨਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ। ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਨੇ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਡਿਫੈਂਡੈਂਟ-ਫਰਮ ਦਾ ਟੈਂਡਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਕਮ ਗਵਾਹ ਨੂੰ 25,000 ਰੁਪਏ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮੁਦਈ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ 'ਤੇ 50 ਰੁਪਏ, ਦਾ ਬੋਝ ਪਾਇਆ। ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਫੌਜੀ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਣ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 7 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1953 ਤੱਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ 23 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1953 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ।

7 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1953 ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਤਰੀਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੌਹਨ ਲਾਲ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ 2 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1953 ਨੂੰ ਸੀ.ਏ.ਐਸ.ਸੀ., ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤਰ, ਜਲੰਦੂਰ ਛਾਉਣੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ, ਕਮਾਂਡਰ ਆਰਮੀ ਸਪਲਾਈ ਕੋਰ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ-ਕੀਪਰ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਭੇਜਣ ਲਈ - ਸੀ.ਆਰ.ਆਈ.ਏ.ਐਸ.ਸੀ. ਦਾ ਨਵਾਂ ਅਹੁਦਾ - ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਅਤੇ 7 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1953 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਭੇਜਣ ਲਈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ-ਕੀਪਰ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੰਮਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਨਰਲ ਅਫਸਰ ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਸੰਮਨ ਉਸ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਕੱਲੇ ਰਿਕਾਰਡ-ਕੀਪਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ, ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ, ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ-ਕੀਪਰ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਨਰਲ ਅਫਸਰ ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੇ ਜਾਣ। ਉਸ ਮਿਤੀ 'ਤੇ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਤਤਕਾਲਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ 'ਤੇ ਰੁਪਏ 40 ਦੀ ਲਾਗਤ ਦਾ ਬੋਝ ਸੀ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੂੰ 23 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1953 ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਆਰਡਰ ਮੈਨੂੰ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਰਿਕਾਰਡ-ਕੀਪਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਮੁਸ਼ਕੀਲੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਜੋ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਕਿ ਬਚਾਅ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਮਿਲਟਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। 23 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1953 ਨੂੰ, ਜੋ ਕਿ ਗਵਾਹ ਦੀ ਹੋਰ ਜਿਰਾਹ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਤੀ ਸੀ, ਖਰਚੇ ਦੀ ਰਕਮ ਰੁ. 40 ਤੋਂ ਰੁ. 60 ਤੋਂ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੁਬਾਰਡੀਨੇਟ ਜੱਜ ਨੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਸਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਾਸ ਮੱਲ ਦੁਆਰਾ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਸੀ, ਪਰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਿੱਤਲ ਦੁਆਰਾ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਨੂੰ 5 ਮਈ, 1953 ਨੂੰ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਜੇ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਜਿਰ੍ਹਾ ਲਈ, ਗਵਾਹ ਨੇ 5 ਮਈ, 1953 ਨੂੰ ਆਉਣਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। 5 ਮਈ, 1953 ਨੂੰ, ਉਸ ਨੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਖਰਚੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਤਾਂ ਹੀ ਕਰੇਗਾ ਜੇ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ-ਕੀਪਰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਰਿਕਾਰਡਕੀਪਰ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਟਾਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਫੌਜੀ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਜੱਜ, ਫੌਜੀ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਸੂਰ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਬੋਝ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

5 ਮਈ, 1953 ਨੂੰ, ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਆਰਡਰ 17. ਨਿਯਮ, 3, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 151, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਲਾਗਤਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਧੀਨ ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ, ਮਿਤੀ 6 ਮਈ, 1953 ਦੁਆਰਾ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਆਰਡਰ 17, ਨਿਯਮ 3, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ

ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਉਸ ਕੋਲ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਨੇ ਕੀਤਾ।

ਆਰਡਰ 17, ਨਿਯਮ 3, ਅਤੇ ਆਰਡਰ 11, ਨਿਯਮ 21, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਦੰਡ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਖਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਥ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ-ਫੀਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ, ਜੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਸੇਵਾ, ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਬੁਲਾਏ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਘਾਟ, ਸੇਵਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ, ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ, ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ, ਕਸੂਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ-ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਤਵੀ ਨੂੰ, ਆਰਡਰ 17, ਨਿਯਮ 3, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, *ਹਰਜਸ ਰਾਏ ਬਨਾਮ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ* (1), ਅਤੇ *ਕਰਮ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਜਿੰਦਾ ਰਾਮ* (2) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ "ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਮਾਂ" ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(1) 51 ਪੀ.ਆਰ. 1915

(2) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1924 ਲਾਹ, 404

ਆਰਡਰ 17. ਨਿਯਮ 3, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ। ਜੇਕਰ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੌਰੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਉਸ ਦੇ ਬਚਾਅ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਫਰਜ਼ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਡਰ 11, ਨਿਯਮ 21, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਆਧਾਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਜਿੱਥੇ ਨਿਯਮ 11 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਨਿਯਮ 12 ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕਿੱਥੇ ਨਿਯਮ 18 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਆਰਡਰ 11, ਨਿਯਮ 21, ਜਾਂ ਆਰਡਰ

17, ਨਿਯਮ 3 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 2 ਦਾ, ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਭੌਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜੋ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਇਆ ਹੈ।

ਪਰ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਭੈੜੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

6 ਮਈ, 1953 ਨੂੰ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਦੁਹਰਾਈ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜੋ ਕਿ ਮਿਲਟਰੀ ਤੋਂ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਬ-ਜੱਜ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਅਧੀਨ 150 ਰੁਪਏ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ, ਸ਼ਰਤੀਆਂ ਲਾਗਤਾਂ ਵਜੋਂ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲਾਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਹੁਤ ਔਖੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੇਸ, ਕਿਵੇਂ-ਸੀ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.1 ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਲਈ 18 ਮਈ, 1953 ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ, ਜੋ ਅਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੁਲਤਵੀ ਮਿਤੀ, ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 3 ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ- ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ, ਜੋ ਕਿ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ, ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮੁਵੱਕਿਲ ਨੂੰ 150 ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਲਾਗਤ ਵਜੋਂ, ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗਵਾਹ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੋ ਕਿ ਫੌਜ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਬੇਨਤੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ 6 ਮਈ 1953 ਤੋਂ 18 ਮਈ 1953 ਤੱਕ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.1 ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਟਰੀ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ, ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਗੋਂ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ, ਜੋ ਆਇਆ ਸੀ। ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਾ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਨੂੰ 18 ਤਰੀਕ ਤੱਕ ਬਚਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਨਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਤੋਂ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਲੋੜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਹੁਣ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੂੰ ਮੰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੀਮਾ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁਦਈ ਅਸਲ ਸਰੋਤ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 2 ਨੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ 25,000 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਚਲਾਇਆ ਸੀ ਨਕਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮੰਗ 'ਤੇ 3 ਫੀਸਦੀ ਸਲਾਨਾ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ: 3 ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਮਿਤੀ 8 ਅਗਸਤ, 1952 ਵਿੱਚ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਮੁਨਾਫੇ ਵਿੱਚੋਂ ਰੁ.25,000, ਜੋ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, 8 ਅਗਸਤ, 1952 ਨੂੰ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 3 ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ 5 ਦਸੰਬਰ, 1952 ਨੂੰ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 2 ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਦਈ, ਜੋ ਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜਨਬੀ ਸੀ, ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦਿਲਚਸਪ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਰਡਰ 6, ਨਿਯਮ 5, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਨਕਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ।

ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 5 ਦਸੰਬਰ, 1952 ਨੂੰ ਮੁੱਦੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਪੂਰਕ ਮੁੱਦੇ 3 ਫਰਵਰੀ, 1953 ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਸਬੂਤ 18 ਮਾਰਚ, 1953 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੁਦਈ, ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਸੀ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਤੋਂ 8 ਅਗਸਤ, 1952 ਤੋਂ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮੁਦਈ ਦੀ ਸੋਧ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਜਿਸਦਾ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਗਵਾਹ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 4 ਬਣ ਕੇ ਮਈ 18, 1953 ਨੂੰ ਆਇਆ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਦਾ ਬਿਆਨ ਤਿੰਨ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 18 ਮਾਰਚ, 1953 ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ, ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰੁ. 25,000 ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਨੇ ਮੁਦਈ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 2 ਬੈਰੰਨ ਲਾਲ, 18 ਮਾਰਚ 1953, ਨੂੰ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ

ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਮੁਦਈ ਨੰਬਰ 2, ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1- ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ । ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 3 ਮੁਨਸ਼ੀ ਰਾਮ, ਜਿਸ ਦੀ ਵੀ ਇਸੇ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਨੇ ਐਡਵਾਂਸਡ ਰੁ. 25,000 ਅਮੀਨ ਚੰਦ (ਮੁਦਾਇਕ ਨੰ: 3) ਅਤੇ ਮੋਹਨ ਲਾਲ (ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੰ. 2) ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ 25,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਅਤੇ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਚੰਦਨ ਲਾਲ ਜੌੜਾ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਮੁਦਈ ਦਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਰਕਮ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਨੰਬਰ 3 ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਭੁਗਤਾਨ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 3 ਮੁਨਸ਼ੀ ਰਾਮ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਉਸਦੀ ਸੱਸ ਦਾ ਸੀ।

ਦੋਵੇਂ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 2 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 3 ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਗਵਾਹ ਹਨ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 2 ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਸ.ਕਿਸਾਨ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਦਾ ਏਜੰਟ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਅਟਾਰਨੀ ਸੀ। ਚਿਮਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਸ ਸਰੋਕਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। 18 ਮਈ, 1953 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵੱਖਰੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਆਇਆ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੇ 4 ਜਨਵਰੀ 1949 ਨੂੰ 15,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਉਧਾਰ ਲਈ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ, ਜੋ ਰਕਮ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੱਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਫਰਵਰੀ, 1949 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 25,000 ਰੁ.ਵਿੱਚੋਂ ਉਸ ਦੀ ਸੱਸ ਨੇ 15,000 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੁ.6,000, ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਰੁ.4,000, ਆਏ। ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਆਇਆ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਮੁਦਈ ਵੱਲੋਂ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾ ਉਸਦਾ "ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਦੋਸਤ" ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ "ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਦਰਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ", ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੁਦਈ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਗਵਾਹ-ਬਾਕਸ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.4 ਦੀ ਤਰਾਂ 18 ਮਈ, 1953 ਨੂੰ । ਆਪਣੇ ਇਮਤਿਹਾਨ-ਇਨ-ਚੀਫ਼ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਮੁਦਈ ਵਿਚ ਦਰਜ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਫਰਮ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਰੁਪਏ 25,000 ਨਕਦ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੰਨਿਆ, ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਸੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਮਾਲਕੀ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਬੇਨਾਮੀ ਧਾਰਕ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰੁ. 25,000 ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਉਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੋਂ- ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪੈਸੇ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦਾ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ

ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਭਾਵ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੁਦਈ ਨੇ 18 ਮਈ, 1953 ਨੂੰ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਕੀ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਪਲੈਂਟ ਵਿਚ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਬਿਆਨ, ਮਿਤੀ 18 ਮਾਰਚ, 1953 ਵਿੱਚ, ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਨੂੰ, ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਅਰਥਾਤ, ਕਿ ਰੁ. 25,000 ਮੁਦਈ ਵੱਲੋਂ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਨਕਦ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ। 18 ਮਈ, 1953 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਉਸ ਤੋਂ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੌਸ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ 18 ਮਈ, 1953 ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁਦਈ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ ਅੜਿਆ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਉਸਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਵਾਂ ਸੰਸਕਰਣ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ।

ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਲਈ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਖੁੱਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਅਸਲ ਰਿਣਦਾਤਾ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਪੱਕਾ ਕਰੇਗਾ। ਪਰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੜੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਆਪਣੇ ਇਮਤਿਹਾਨ-ਇਨ-ਚੀਫ਼ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਨੇ ਇਹ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰੁ. 25,000 ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੈਸੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ, ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸੌਸ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦੋਵੇਂ ਸੱਚ ਦੇ ਗਵਾਹ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਆਪਣੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਚਿੰਤਤ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਤਿੰਨ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਲੇਖਾ-ਬੁੱਕਾਂ ਤਲਬ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਨੇ 11 ਮਾਰਚ, 1953 ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਆਰਡਰ 11, ਨਿਯਮ 18, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਦਿਲਚਸਪੀ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਨੇ 18 ਮਾਰਚ, 1953 ਨੂੰ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਜਵਾਬ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ

ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਪਰ ਇਹ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਔਰਤ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਈ ਸੀ। ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦਾ ਅਗਲਾ ਸੰਸਕਰਣ ਸੱਚ ਹੈ, ਮੁਦਈ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸਿਓ ਫਾਲਸੀ ਅਤੇ ਸਪ੍ਰੈਸਿਓ ਵੇਰੀ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ।

ਦਲੀਲਾਂ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ, ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਲਈ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰੁ. ਮੁਦਈ ਚੰਦਨ ਲਾਲ ਜੌੜਾ ਤੋਂ 25,000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੈਰੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 2, ਫਰਮ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 1, ਨੇ ਨਗਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ "ਪ੍ਰੋਨੋਟ" ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। " ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ, ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ, ਮੁਦਈ ਦੇ ਖਾਤੇ ਅਤੇ ਪਾਸ-ਬੁੱਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਨੋਟ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਮਤਿਹਾਨ-ਇਨ-ਚੀਫ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਟੈਂਡ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 4. ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਲਈ ਬੇਨਾਮੀ ਧਾਰਕ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੈਸੇ ਕਿੱਥੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। 18 ਮਈ, 1953 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੌਰਾਨ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੈਸੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ, ਸੱਸ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਤੱਥ ਮੁਦਈ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਮੁਦਈ ਧਿਰ ਨੇ ਮੁਦਈ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਔਰਤਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਕੋਲ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਅਚਾਨਕ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਝੂਠੀਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਝੂਠੀ ਖੁਸ਼ਬੂ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਸੈਕੰਡਮ ਦੋਸ਼ਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਬਾਟਾ ਵਾਕੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਡੈੱਡ ਨੂੰ ਬਰਤਰਫ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਤਰਕ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਡ ਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ *ਈਸ਼ਨਚੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸ਼ਾਮਚੁਰਨ (1)* ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਵੈਸਟਬਰੀ ਜੇ.ਨੇ ਵੇਖਿਆ-

"ਇਹ ਕੇਸ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਇਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪੂਰਨ ਲੋੜ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਿਸੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਂ ਅਨੁਕੂਲਤਾ। *

* ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਜੇਕਰ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤਮ ਨਿਰਧਾਰਨ ਮੁਦਈ ਦੇ ਬੇਨਤੀ ਕੇਸ ਨਾਲ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਕਾਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੀੜਾ

ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। * ਉਹ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ, ਅਤੇ ਇਕੁਇਟੀ ਅਤੇ ਰਾਹਤ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ"।

(1) 11 ਮੁ ਇੰਡ. ਐਪ. 7 (20, 23 ਅਤੇ 24)

ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਨਵਦੀਪੋਂਦਰ, ਬਨਾਮ ਮਧੂ ਸੁਦਨ (1) ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ-

"ਨਿਯਮ ਕਿ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦੋਹਰੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਪਹਿਲਾਂ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਸ ਕੇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਉਸੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਜੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਸਹੀ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ।

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ, ਕਿ ਬੇਨਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹਰ ਅੰਤਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਲਈ ਹੈਰਾਨੀ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਤੱਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਸੈਕੰਡਮ ਐਲੀਗਾਟਾ ਅਤੇ ਰੋਬਾਟਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਕੇਸ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਰੇ ਭੌਤਿਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਲਈ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁੰਮਰਾਹਕੁੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਪ੍ਰੋਬੰਡਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਤੱਥ, ਜੋ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੁਦਈ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੇਸ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕੇ, ਜੋ ਮੁਦਈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵੇਰਵੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ " ਮੁਦਈ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਭਰਨਾ

(1) 16 ਆਈ. ਸੀ. 741 (742)

ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਗਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ" ਬਰੂਸ ਬਨਾਮ ਓਡਮਜ਼ ਪ੍ਰੈਸ ਲਿਮਿਟੇਡ (1), ਪ੍ਰਤੀ ਸਕਾਟ ਐਲ.ਜੇ., ਅਤੇ ਲੀਵਰ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਬਨਾਮ ਬੈੱਲ (2) ਦੁਆਰਾ।

ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਭੌਤਿਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਗਲਤ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਨਾ ਭੇਜੀ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕੋਈ ਮਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸਿੱਦੀਕ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ ਬਨਾਮ ਮਾਉਂਟ ਸਰਨ (3), ਮੈਸਰਜ਼ ਵਾਟਕਿੰਸ ਮੇਅਰ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਜੁਲੰਦੂਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਸਪਲਾਈ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟੇਡ (4); ਅਤੇ ਸ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ (5)।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਰਡਰ 6, ਨਿਯਮ 13, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚ ਕੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ-

"ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਉਸਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ (ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਵਟਾਂਦਰੇ ਦਾ ਬਿੱਲ ਜਿੱਥੇ ਮੁਦਈ ਸਿਰਫ਼ ਬਿੱਲ 'ਤੇ ਹੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਠੋਸ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ)"।

ਪਰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਮੁਦਈ ਨੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ "ਨਕਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ" ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਦਈ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨਕਦੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸੀ-

(1) (1936) 52 ਟੀ. ਐਲ. ਆਰ. 224 (228)

(2) (1931) ਆਈ.ਕੇ.ਬੀ. 557

(3) [1955] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 152, 160

(4) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1955 ਪੰ. 133.

(5) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1950 ਈ.ਪੀ. 256.

ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਅਸਲ ਆਧਾਰ. ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰਾ ਸੀ।

ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੋਣ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 (ਏ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਦੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਪਲ ਮੁਦਈ ਵਜੋਂ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 4 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਕਤ ਪੈਸਿਆਂ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਲਕੀ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਸਲ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕਿਧਰੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਨੇ ਇਹ ਨਗਦ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ। ਜਿਸ ਪਲ ਮੁਦਈ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ

ਇੱਕ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਨੇ, ਈਓ ਤਤਕਾਲ, ਉਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈ ਲਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਸਲੀਅਤ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਦਈ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 (ਏ) ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਏ ਬੋਝ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਨੂੰ ਉਕਸਾਏ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ - *ਲਫ਼ਮੀ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਮਦਨ ਲਾਲ ਖੇਮਕਾ* (1), *ਸਰਜੂ ਪੀ.ਡੀ. ਬਨਾਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਮਪਿਆਰੀ ਦੇਵੀ* (2) ਦੁਆਰਾ। ਪਰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਕਿ ਮੁਦਈ ਪਹਿਲਾਂ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨਾਲ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਲੈਣਦਾਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਦਲੀਲ ਦਿਓ, ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ,

(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1947 ਆਲ. 52.

(2) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1956 ਪੇਟ, 493.

ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਣਜਾਣ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ। ਜੇਕਰ ਮੁਦਈ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਵਜੋਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੁਤਬਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਛੁਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਲਈ ਨਕਦ ਰਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਗਲੀ ਕਹਾਣੀ ਸੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਝੂਠ। ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਮੈਸ.ਕਿਸਾਨ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਦਾ ਅਟਾਰਨੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰੋਪਰਾਈਟਰ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟੈਂਡਰਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਕਮਾਂਡਰ ਆਰਮੀ ਸਰਵਿਸ ਕੋਰ, ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਜੇ.ਐਸ.ਚੀਮਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਠੇਕੇਦਾਰ ਸਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੇ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ 30 ਸਤੰਬਰ, 1949 ਅੰਬਾਲਾ ਲਈ ਆਲੂਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਅਸਫਲ ਰਹੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫਰਮ ਸ਼ਿਵਾ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਨੇ ਵੀ ਆਲੂਆਂ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਟੈਂਡਰ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੂੰ 1946 ਤੋਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਫੌਜੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਸੀ.ਏ.ਐਸ.ਸੀ. ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਕਲਰਕ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 275 ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਨਸੈਮ ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਦੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ

1947 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ 210 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਮਿਲ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਜੇ.ਐਸ. ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਟਾਈਪਿਸਟ ਸੀ। ਚਿਮਾ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸਦੀ ਸੱਸ ਨੇ 15,000 ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੁ. 6,000, ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਰੁ. 4,000 ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ, ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਕਿਸੇ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਬੈਂਕ ਖਾਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਸੱਸ 1922 ਤੋਂ ਵਿਧਵਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਸ਼੍ਰੀ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 17 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਸੀ ਆਪਣੀ ਸੱਸ ਲਈ, ਜੋ ਉਸਨੂੰ 1922 ਤੋਂ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਵਧਾ ਕੇ 26 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਸੱਸ ਗਰੀਬ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੇ ਇਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗਹਿਣੇ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਲਾਕਰ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਦੋਂ, ਹੁਣ ਲਈ ਬਹੁਤ, ਜਾਂ ਕਿੰਨੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸੱਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਜਾਵਾਈ ਜਾਂ ਖਾਨੇ ਦਮਦ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਿਵੇਂ, ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਸਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਜਬ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ 200 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਖਰਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 4,000 ਰੁਪਏ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਖਰਚੇ ਦੀ ਉਸ ਦਰ 'ਤੇ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਖਾਤੇ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਮੈਸਰਜ਼ ਕਿਸਾਨ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਸਿਹਰਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਰੁਪਏ 15,000 ਦੀ ਰਕਮ, ਉਸਨੇ ਉਸ ਫਰਮ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ 15,000 ਰੁਪਏ ਉਧਾਰ ਲਏ ਸਨ ਉਸ ਦੇ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਤੋਂ ਉਸ ਰਾਹੀਂ ਲਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ (ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ) ਨੂੰ, ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ, ਪੈਸੇ ਦਾ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਕੋਲ 6,000 ਰੁਪਏ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਇਹ ਰਕਮ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖੀ ਸੀ।

15,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸੱਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਪੈਸੇ ਰਹਿਤ ਔਰਤ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੈਰਿਟੀ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ 17 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮੈਨਸਮ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ 26 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨੇ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਮਤਲਬ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ ਅਤੇ 15,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 3 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਲਾਨਾ ਦੇ ਛੋਟੇ ਵਿਆਜ 'ਤੇ ਪੌਨੇਟ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਲਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਵਧੀਆ ਵਿਆਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਵਾਜਬ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ

ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਬੇਨਾਮੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਮੁਦਈ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ 25,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਸੀਦ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ।

ਰਿਲਾਇੰਸ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੱਸ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ, ਲਿਮਟਿਡ, ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਚਾਲੂ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਖਾਤੇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 5/1. ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੁ. 6,000 8 ਸਤੰਬਰ 1948 ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਕਮ ਰੁ. 16,000 26 ਨਵੰਬਰ 1948 ਨੂੰ। 4 ਜਨਵਰੀ, 1949 ਨੂੰ, 15,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਚੈੱਕ ਨੰਬਰ 771572 ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 5/2) ਰਾਹੀਂ ਕੱਢੀ ਗਈ ਸੀ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ। ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਸ਼ੀ ਰੁ. 15,000 ਉਸਦੀ ਸੱਸ ਨੇ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 2 ਦਾ ਚੈੱਕ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦੇਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਰਕਮ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੇ ਫਰਵਰੀ, 1949 ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਰਕਮ ਨਾ ਤਾਂ ਫਰਵਰੀ, 1949 ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹੀਆਂ ਦਾ ਵਕੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਬੈਂਕ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਰਕਮ ਅਸਲ 'ਚ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਕਮ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰੁ. 15,000 ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਐਡਵਾਂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਕਢਵਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਸਰਜ਼ ਕਿਸਾਨ ਬ੍ਰਦਰਜ਼, ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਕਮ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਸੀ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਵਧੇਰੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਵੀ, ਕਿ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਿਆਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ. 15,000 ਰੁਪਏ ਉਸ ਦੀ ਸੱਸ ਵੱਲੋਂ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਹ ਸੱਚ ਸੀ, ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੋਟ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਆਇਆ ਸੀ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਅਗਲਾ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 25,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ 13 ਮਈ, 1949 ਨੂੰ ਮਿਲਟਰੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਫੌਜੀ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਫੌਜੀ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਭੂਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਵੀ ਫੌਜੀ ਤੋਂ ਠੇਕਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਰੀਕ 31 ਮਾਰਚ, ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟੈਂਡਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਦਾ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਠੇਕੇਦਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਣ ਦੇ ਵੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਠੇਕਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਸਹੀ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 13 ਮਈ, 1949 ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 3 ਆਪਣੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਬਤੌਰ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ. 3 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਰਨਲ ਜੇ.ਐਸ. ਚਿਮਾ ਅਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਫੌਜ ਨੂੰ ਆਰਡਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦਾ ਇੱਕ ਚੌਥਾਈ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪੰਜਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਮੰਗਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਕਦੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਫਰਮ ਨੇ ਮੁਦਈ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਉਧਾਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਰਮ ਦੇ ਖਾਤੇ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਕਾਊਂਟ ਬੁੱਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਕੋਈ ਐਂਟਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਫਰਮ ਦੀਆਂ ਖਾਤਾ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਦੀ ਆਈਪੀਐਸ ਦੀਕਸ਼ਿਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਜੋੜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵਿੱਚ ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਸਦੀ ਫਰਮ ਨੂੰ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਿੱਲ ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਬਿੱਲਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਐਡਵਾਂਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਡੀਡ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ. 1, ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ. 2 ਦੁਆਰਾ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਬਾਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨਾ ਤਾਂ ਖੁਦ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰੱਖਿਆ ਪੱਖੋਂ ਇਹ ਇਕ ਨਾ ਭੁੱਲਣਯੋਗ ਭੁੱਲ ਹੈ। ਪਰ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਗਵਾਹ-ਬਕਸੇ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਮੁਦਈ ਇਹ ਵਾਜ਼ਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਐਗਸਿਕਿਊਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੁਦਈ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਭੁੱਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਗਵਾਹੀ-ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੁਪਏ 15,000 ਅਤੇ ਰੁ. ਕ੍ਰਮਵਾਰ 6,000 ਦੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਉੱਪਰ ਜੋ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਵਾਜ਼ਬ ਅਨੁਮਾਨ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਸੀ; ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੁਦਈ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸੀ ਗਈ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਜਿਵੇਂ

ਕਿ ਮੁਦਈ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਉਸਦੀ ਮਾਤਾ ਜਾਂ ਸੌਸ ਤੋਂ, ਬਾਅਦ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ। ਅਮੀਨ ਚੰਦ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 3 ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਵਿਵਾਦ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ.ਸੀ. ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੋਹਨ ਲਾਲ, ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਪੱਤਰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ 6 ਜੂਨ, 1950 ਨੂੰ "ਪਿਆਰੇ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ" ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਪਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਗੜ ਰਹੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਵਿਗੜ ਗਈ ਹੈ।

* * *

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।" ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਦਈ ਦਾ ਵਕੀਲ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੇ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਬੇਵੱਸੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਕਿ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੇ ਇਹ ਪੱਤਰ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਦਰਭ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਾਅਦਾ ਨੋਟ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲਿਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿ ਉਹ ਕਰੇਗਾ "ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੋ", ਉਸਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਬਰਾਬਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋਨੋਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਾਖਲੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਵਿਚਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਦਈ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖਰਚਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅੰਤਰ-ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ, ਜੇ.-ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਬੀ.ਆਰ.ਟੀ.

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ

ਪੀ ਸੀ ਪੰਡਿਤ ਜੇ. ਅੱਗੇ

ਬੀਰ ਇੰਦਰ ਨਾਥ,- ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, -ਜਵਾਬਦਾਰ

1955 ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 284

ਇੰਡੀਅਨ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਐਕਟ (1898 ਦਾ VI)-ਸੈਕਸ਼ਨ 47- ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰਕਮ ਨੱਥੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਨੀ ਆਰਡਰ ਦੀ ਰਕਮ- ਕੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਬਕਾਏ ਵਜੋਂ ਵਸੂਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ, ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੀ ਆਰਡਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

